

A MAGYAR VÉDJEGYJOG KIALAKULÁSA ÉS FEJLŐDÉSÉNEK FŐBB ÁLLOMÁSAI

CSÉCSY GYÖRGY

A *védjegyek kialakulása* szempontjából Magyarország szervesen beilleszkedik az európai fejlődés menetébe. Az ókori államokban a különböző tárgyakon (építőanyagokon, edényeken, fegyvereken stb.) megjelenő, elsősorban az előállítás helyét szimbolizáló, de a megkülönböztetést is eredményező ábrás jelek, valamint betűmegjelölések után a fejlődés további lépcsőfokát jelentik a *középkori céhjelzések*, mint a kollektív védjegyek előképei. (Az első ismert hazai céhjelzés 1224-ből, II. Endre korából való.)

A középkorban szinte valamennyi országban olyan előírás volt érvényben, mely szerint a kard-, kasza- és fegyverkovácsok, az arany-, és ezüstművesek áruikat kötelesek voltak jelvényeikkel ellátni. Ezek az árujelzések már meglehetősen differenciáltak: az egyéni előállító jelein, a céhjelzéseken, valamint a minőséget szavatoló jeleken felül elterjednek a különféle privilégium-jelek is, melynek elsődleges funkciója annak igazolása volt, hogy az előállító meghatározott előjogokat élvez bizonyos termékek gyártására. Nagy jelentőségű volt továbbá ebben a korszakban a víz-, és nyomda jelek elterjedése a papírgyártás és a könyvnyomtatás felfedezése következtében.

Az *első ismert hazai védjegy* is ebből a korszakból, pontosabban 1351-ből való, amely nem más, mint a Szentgotthárdi Kaszagyár kígyót ábrázoló védjegye.¹

DR. CSÉCSY GYÖRGY
egyetemi adjunktus
ME ÁJK
Civilisztikai Tudományok Intézete
Polgári Jogi Tanszék
3515 Miskolc-Egyetemváros

A *kapitalista termelési viszonyok* kibontakozása után az árucserre-forgalom fokozódó nemzetköziesedése következtében egyre nagyobb lett a veszélye annak, hogy – megfelelő jogi szabályozottság hiányában – utánzások és egyéb visszaélések következnek be az árjelzők alkalmazása terén. Sürgős gazdasági (és társadalmi) igény jelentkezett egy olyan önálló jogintézmény megteremtésére, amely egyértelműen meghatározza a használattal kapcsolatos jogokat és kötelezettségeket és amely körülhatároltan szabályozza a szankciókat is a jogsértőkkel szemben. Ezt az igényt kielégítendő sorra jelentek meg a *védjegy törvények Európában*: elsőként 1857-ben Franciaországban, ezt követően 1862-ben Angliában, 1868-ban Olaszországban, 1870-ben Németországban, 1879-ben Romániában.

Ami a *magyarországi védjegy jog* kialakulását illeti, elmondható, hogy az szintén a múlt század második feléhez köthető. Bár az első önálló magyar védjegy törvény 1890-ben keletkezett (1890. évi II. törvénycikk), a magyar védjegyek jogi szabályozása korábbi eredetű.

A kezdeti időszakot erőteljes osztrák hatás jellemezte. Miután Magyarország ekkor az Osztrák Birodalom részének számított, a védjegyek jogi szabályozására az 1858. december 7-én kiadott *császári védjegypátens* volt az irányadó, amely az Osztrák Birodalom egészében érvényesülő, közvetlenül a császár által kiadott kötelező előírásokat tartalmazott. Ez egészen 1890-ig érvényben volt, mivel az 1867. évi XVI. törvényben foglalt, Ausztriával kötött úgynevezett „Vám és kereskedelmi szövetség” a császári pá tens további alkalmazását rendelte el.

A *pátens*, annak ellenére, hogy nem törekedett a teljes körű szabályozásra, létrehozta a lajstromozó hatóságok rendszerét, szabályozta azok szervezeti, működési feltételeit és a védjegyek közzétételét is. A bejelentési elvet alkalmazták, védjegyvizsgálatot nem folytattak. A védjegyeket lajstromozó legfontosabb hatóság a Bécsi Kereskedelmi és Iparkamara volt, de lehetőség volt a magyar védjegyek lajstromozására a budapesti, brassói, pozsonyi és a zárai kereskedelmi és iparkamaráknál is. A kereskedelmi és iparkamarák területi elv szerint lajstromozták a védjegyeket, központi védjegyhatóság még nem volt. A pá tens a védjegy jogi oltalmából eredő jogokat és kötelezettségeket nem szabályozta kellő mértékben, a külföldiek jelzéseinek jogi elismerésére más jogforrások útján került sor.²

A *magyar törvényhozás* a védjegyoltalom kérdésével először 1872-ben foglalkozott. Az 1872. évi XXIV. törvénycikk ugyanis az 1873. évi bécsi világkiállításon a fennálló szabályok értelmében árubélyeg oltalomra alkalmas kiállítási tárgyakra *védelmi bizonyítvány* kiadását biztosította. Kötelező védjegyhasználatot előíró rendelkezéssel is találkozunk: ezt követeli meg pl. a cukorgyárosok részére a cukoradóról szóló 1888. évi XXIII. tc. 25. §-a abból a célból, hogy „netaláni adómegrövidítés esetében a termelvény származása könnyebben megállapítható legyen. Az 1878. évi büntetőjogi törvény (az ún. Csemegi-kódex) rendelkezései között pedig arra vonatkozólag is találunk intézkedést, hogy „iparvédjegy hamisítása” esetében három hónapig terjedhető fogházbüntetést és 1000 forintig terjedhető pénzbüntetést kell kiszabni.³

A *nemzetközi kereskedelmi kapcsolatok fejlődése* megkövetelte a külföldi véd-

jegy jogosultak jogainak szabályozását is. Többoldalú nemzetközi szerződések ebben az időszakban még nem léteztek, így kétoldalú államközi szerződések biztosították a külföldiek oltalomszerzését.

Az *Osztrák–Magyar Monarchia* két államának területén jegyzett védjegyek megléte tekintetében az 1867. évi XVI. törvénycikkbe foglalt Vám- és Kereskedelmi Szövetség úgy rendelkezett, hogy: „Az árujegynek, mustrának vagy mintának a két állam területén levő akármelyik iparkamaránál történt letéteményezése és lajstromozása, az illető részére *mindkét fél területén törvényes oltalmat biztosít*. Az iparos vagy termelő telepének neve, cége, címere vagy megnevezése úgy az egyik, mint a másik állam területén a törvény által adott oltalmat élvezi.”

Egyéb államokkal pedig a védjegyek oltalma tekintetében kétoldalú, törvénybe foglalt nemzetközi szerződések álltak fenn. Így pl. Belgiummal az 1880. évi XXII. tc., Franciaországgal az 1884. évi VI. tc., Nagy-Britanniával az 1876. évi XLIX. tc., Brazíliával az 1887. évi XXXIX. tc. stb. Ezen szerződések lényege az volt, hogy az egyik állam a másik alattvalóit a gyári és kereskedelmi védjegyeket illetően ugyanabban az oltalomban részesítette, mint a honosokat. Előfeltételül szabták meg ehhez azt, hogy a külföldön oltalomra igényt tartó magyar védjegyek az illető államban az ott hatályos törvények szerint, a külföldiek pedig a budapesti és bécsi kereskedelmi- és iparkamaráknál a nálunk hatályos törvények szerint belajstromoztassanak. Több esetben kétoldalú kereskedelmi szerződések befejező részében záradék formájában került sor külföldi védjegy jogosultak jogszerzése feltételeinek szabályozására. Ezek közül megemlíthető az Orosz Birodalommal 1874. február 5-én kötött szerződés, melyet az 1875. évi XI. tc. hirdetett ki, az Észak-amerikai Egyesült Államokkal 1871. november 25-én létrejött megállapodást, melyet az 1872. évi XIV. tc. hirdetett ki, a Spanyolországgal 1880. június 12-én létrejött bilaterális kereskedelmi szerződés, melyet az 1880. évi XXXVIII. tc. hirdetett ki.

Az *önálló magyar védjegy jog* történetét *több*, egymástól elkülöníthető *szakaszra lehet tagolni*. Ezek a korszakok nagy történelmi időszakokhoz kapcsolódnak. Ehhez képest az első periódus az Osztrák–Magyar Monarchia fennállásához, a második szakasz a két világháború közötti évtizedekhez, a harmadik időszak pedig döntően a második világháborút követő korszakhoz igazodik.⁴

A magyar védjegy jog első (önálló) időszaka (1890–1920)

Mivel fejlődő ipari és kereskedelmi viszonyaink mellett a pá tens rendelkezései a forgalmi élet követelményeinek már nem feleltek meg, a magyar kormány az osztrák kormánnyal egyetértve beterveztette a képviselőház elé az új védjegy jogi szabályozásra irányuló javaslatot. A vita után elfogadott törvény alapelveiben és főbb rendelkezéseiben megegyezett az osztrák (1890. január 6-án kihirdetett) védjegy törvénnyel, azzal azonosnak mégsem nevezhető. (Jelentős különbségek figyelhetők meg pl. a bitorlás megítélésének kérdésében.)

Első védjegyjogszabályunk tehát az 1890. évi II. törvénycikk volt, amely 1890. május 15. napján lépett hatályba. Az 1890. évi védjegy törvény nemcsak azért jelentős állomása a magyar védjegy jognak, mert az az első önálló védjegyre vonatkozó jogszabályunk, hanem azért is, mert – bizonyos kiegészítésekkel és módosításokkal – *nyolcvan éven át szolgált a védjegyoltalom alapjául* (1970. július 1-ig, az 1969. évi IX. törvény hatályba lépéséig).⁵

Beilleszkedik továbbá abba a védjegy jogi kodifikációs hullámba, amely a múlt század végén Európában lezajlott, jelezve ezzel azt, hogy jogfejlődésünk – különösen a kereskedelmi jog területén – ebben az időben összhangban volt és lépést tartott a többi, gazdaságilag fejlett országgal.

Az 1890. évi II. törvénycikk elemzésével foglalkozó *szakirodalom a védjegy jogot általában a tisztességtelen üzleti verseny kérdéseivel együtt, a kereskedelmi jog keretében dolgozza fel*,⁶ a védjegyet mintegy „védőeszköznek” tekinti, mely a kereskedőt óvja meg áruinak utánzása és egyéb tisztességtelen gazdálkodó tevékenység ellen. Az első védjegy törvény meghatározza a védjegy alapfogalmát, fajtáit, szabályozza az oltalom megadásának feltételeit, a lajstromozás és a törlés módját. Alapvető rendelkezései közül jó néhány (megkülönböztető jelleg megkövetelése, oltalmi idő nagysága, elsőbbség meghatározása stb.) mind a mai napig lényegében megmaradt.⁷

A *védjegy fogalmának* meghatározása mind pozitív, mind negatív oldalról megtörtént. A *pozitív meghatározás* szerint a törvény értelmében védjegyek alatt oly jelvények (jegyek, vignetták s effélék) értendők, melyek a kereskedelmi forgalomra szánt készítményeknek és áruknak más hasonló készítményektől és áruktól való megkülönböztetésére szolgálnak. E definícióban elsősorban a „megjelölésre” esik a hangsúly. Nem részesülhetett ugyanis az 1890. évi II. törvénycikk alapján védjegyoltalomban az áru sajátos alakja, a jelzés színe, jellegzetes térbeli tulajdonsága. Erre utal az a gyakorlat is, hogy csak sima lapon nyomdatechnikailag utánképezhető jelzéseket tekintettek lajstromozásra alkalmasnak.

A törvény kizárta a pusztán szavakból, betűkből, számokból álló megjelöléseket, de az 1895. évi módosítás (az 1895. évi XLI. törvénycikkbe foglalt novella) már lehetővé tette a pusztán szavakból álló védjegyek oltalmát is. A szóvédjegyek oltalmának biztosítását az is indokolta, hogy a Németországgal 1891. december 6-án kötött egyezmény értelmében a védjegyek „összeállítása, külső alakja miatt” az egyik szerződő országban lajstromozott védjegy oltalma a másik fél területén nem tagadható meg, vagyis a német alattvalók szóvédjegyeinek lajstromozására Magyarország kötelezettséget vállalt.⁸ Az 1890. évi II. tc. alapján fennálló *negatív meghatározás* szerint abszolút lajstromozási akadályt jelentettek tehát a pusztán szavakból, betűkből, számokból álló megjelölések. Kizártak voltak az oltalomból azok a megjelölések is, amelyek a forgalomban bizonyos árunemek megjelölésére általánosan használatosak. Valamennyi védjegy törvényhez hasonlóan kizárták azokat a jelzéseket is, „amelyek erkölcstelen, közbotrányokat, közrend elleni ábrázolatokat vagy a tényleges üzleti viszonyokat vagy a valóságnak meg nem felő és a fogyasztó közönségnek tévedésbe ejtésére alkalmas feliratokat vagy adatokat

tartalmaznak”.⁹ Itt tehát a megtevesztésre alkalmas, valamint a közérkölcstörtő jelzések kizárásáról van szó.

A *relatív oltalomképtelen* megjelölések közé a törvény azokat a jegyeket sorolta, amelyek kizárólag a királynak vagy családtagjának arcképéből, állami vagy közhatósági címerből, vagy kitüntetésből állnak. Relatív kizárási okról van szó ebben az esetben, mert az említett jegyek alkatrészként, engedéllyel felhasználhatók voltak. (Ennek előzményeként az 1883. XVII. törvénycikk is lehetővé tette pl. a magyar címer használatát a büntetőjogilag és erkölcseleg kifogástalan egyének számára külön kérelemre abban az esetben, ha az üzlet olyan nagyságrendű, vagy az áruk olyan kiváló minőségűek, hogy az ország címerének használata nyilvánvalóan indokoltnak látszott.)

Ami az *eljárás szabályokat* illeti, a következőket állapíthatjuk meg az első magyar védjegy törvény rendelkezései alapján. Meghatározó jelentőségű, hogy Szabadalmi Hivatal ebben az időben még nem létezett, a védjegy jogi szabályozásra ezért a kereskedelem területén került sor. A kereskedelmi miniszter készítette elő a védjegy jogszabályokat (köztük a védjegy törvényt), ő kötötte továbbá a kétoldalú nemzetközi védjegymegállapodásokat. A védjegy bejelentést a bejelentő telephelye, illetve lakhelye szerint illetékes kereskedelmi-, és ipari kamaránál kellett benyújtani. A védjegy lajstromozás kettős volt, a Kereskedelmi Minisztérium vezette a központi védjegy lajstromot. A törlésre vonatkozó hatáskör megoszlott, a védjegy jogosult megszűnése és az oltalomról való lemondás esetén a törlés a helyi kamarák, a kizárási okokon alapuló és a használat hiánya miatti törlés a helyi kamarák, a kizárási okokon alapuló és a használat hiánya miatti törlés a Kereskedelmi Minisztérium hatáskörébe tartozott. A kereskedelmi miniszter bírálta el továbbá a kamarák lajstromozást elutasító határozata ellen benyújtott jogorvoslati kérelmeket. Döntése irányadó volt az engedélyezési kérdésekben és a joggyakorlat kialakításában, a kizárólagos használati joggal, átruházással, elsőbbséggel kapcsolatos vitás ügyekben és más kérdésekben.¹⁰ A kereskedelmi miniszter hatáskörét a minisztériumi alkalmazottakból álló *védjegy tanács* útján gyakorolta. Lényeges változást jelentett e területen, hogy 1899-ben megalakult a *Szabadalmi Hivatal*, mint központi védjegyhatóság, melynek feladatát képezte az összesített védjegynyilvántartás vezetése, a védjegyek közzététele. Ettől kezdve a védjegy iparjogvédelmi intézménnyé vált, beilleszkedett az iparjogvédelem komplex feltételrendszerébe.¹¹

A védjegy törvényt első ízben *1895-ben módosították*. Az új törvény, az 1895. évi XLI. törvénycikk lényeges rendelkezései között kell megemlíteni a szóvédjegyek oltalmának általánossá tételét és a külföldiek számára képviselő kötelező igénybevitelét. Előírásai lajstromozási tilalmat állítottak fel a védjegy törlésétől számított két évre más bejelentő számára, amennyiben az oltalom lemondás vagy megújítás hiánya miatt szűnt meg.¹²

Mint látható volt, az *1890–1920 közötti időszak* a magyar védjegy jog első önálló időszakát jelöli. Való igaz, a már említett, 1858-ban kibocsátott és nálunk is hatályban volt osztrák védjegypátens helyébe az 1890. évi II. törvénycikk (védjegy törvény) és az azt kiegészítő 1895. évi XLI. törvénycikk (védjegynovella) lépett, amelyek a védjegy jogot Ausztriával egyetértőleg kodifikálták. Ilyenképpen hazánk önálló és kimerítő jog-

forrást nyert az áruk származásának jelzésére szolgáló jelvények tekintetében, amely jogforrások egyúttal az árukon alkalmazott név-, cég-, címer- és egyéb árumegjelölésekről is gondoskodnak. Minthogy a védjegyügy Ausztriával sem közös, sem közös egyetértséssel intézendő ügyet nem képez, azt *önálló magyar jogintézménynek tekinthetjük*.¹³

A gyakorlatban azonban a helyzet lényegesen más volt.

Az *Ausztriával megkötött védjegyjogi megállapodást* (az 1867. évi XVI. törvénycikkbe foglalt vám- és kereskedelmi szövetségnek XVII. cikkét) az 1878. évi XX. törvénycikk, majd az 1887. évi XXIV. törvénycikk *változatlanul meghosszabbították*, az 1898. évi I. törvénycikk pedig hatályában fenntartotta.

A XVII. cikk 2. bekezdése szerint: „Az árujegynek a két állam területén levő akár melyik iparkamaránál történt lajstromozása az illető részére mindkét fél területén törvényes oltalmat biztosít.”

Az utolsó bekezdés szerint pedig: „A két állam területén bejelentett árujegyek nyilvántartása végett mindkét kereskedelmi minisztériumban árujegylajstromok fognak a két kereskedelmi miniszter kölcsönös havi közleményei alapján vezetetni.” Ez az *intézkedés* alapjában véve pusztán kezelési, tehát *alaki természetű* és a feleknek azt a kedvezményt biztosítja, hogy egy aktussal, egyszeri fáradsággal és egyszeri költséggel mind a két állam területére nézve megszerzik a kívánt védjegyoltalmat. Mindazonáltal a gyakorlatban az Ausztriával kötött vám- és kereskedelmi szövetségnek említett kezelési rendelkezései igen messzeható és egyenesen az állami szabad rendelkezés rovására menő valóságos intézményei közösségre vezettek; olyan intézményi közösségre, amely elmentében áll az 1867. évi XII. törvénycikk szellemével, a magyar törvényhozás világos célzatával és a magyar közjog elemei alapelveivel. Olyan anyagi közösségre, amely a többször említett kereskedelmi szerződésben semmiféle alapját sem találja, s amelynek a dualizmus egy intézményében sincsen még távoli analógiája sem. A védjegyügyeket adminisztráló mindkét kormány ugyanis – anélkül, hogy e részben a kereskedelmi szerződés bármiféle intézkedést tartalmazott volna – úgy fogta fel a védjegynek az egyik állam kamarájánál történt lajstromozását, hogy az által nemcsak a másik államnál való külön lajstromozás lett helyettesítve, hanem minden anyagi jogi feltétel is teljesítve lett, amelyhez a másik állam joga a védjegy kreálását, védjegyjogi kizárólagosság keletkezését és fennmaradását köti. A belajstromozás helyén illetékes hatóság tehát a benyújtott védjegy tekintetében teljes körű, kimerítő hatáskört nyert, úgy közigazgatási, mint jogszolgáltatási funkciókra a *másik állam területére is kiterjedő hatállyal*.¹⁴ A védjegy belajstromozásával megbízott kereskedelmi és ipari kamarák a lajstromozhatóság feltételeinek fennforgását rendszerint csak az alakosságok szempontjából vizsgálták.

A *kereskedelmi miniszter* – a kamaráktól felterjesztett lajstrommásolatok alapján – a *védjegyeket anyagi jogi szempontból is elbírálta* és lajstromozhatóság esetén eszközölte a védjegynek a központi védjegylajstromba való bevezetését és a Központi Védjegyértéskönyvben való kihirdetését. Ellenkező esetben megtagadta a belajstromozást, illetőleg elutasította a felterjesztő kamarát, hogy a védjegyet törölje a kamarai lajstromból.

A két kormánynál az a *gyakorlat* honosodott meg, hogy az osztrák kereskedelmi és iparkamaráktól felterjesztett védjegyek tekintetében ezt – a jogot alapító és szüntető – funkciót az osztrák; a magyar kamaráktól felterjesztett védjegyek tekintetében a magyar kereskedelmi miniszter gyakorolta – mindkét állam területére nézve. A két ország kormánya 1897-ben *jegyzőkönyvben* állapodott meg abban a kérdésben, hogy a védjegy lajstromozása milyen esetekben tagadható meg, illetve, hogy milyen körülmények esetében állapítható meg, hogy a védjegy a vevők megtévesztésére alkalmas. Eszerint akkor minősíthető megtévesztésre alkalmasnak a védjegy, ha a hamis áruszármazásra következtetni engedő adatok mellett a valódi származás nincs kellő nyomatékossgal feltüntetve.

Megoszlott a két ország kormányának felfogása a *megállapodás értelmezése* kérdésében. Az osztrák álláspont szerint ugyanis csak ábrás védjegyeknél állapítható meg az ilyen megtévesztés veszélye. Ezzel szemben a magyar értelmezés szerint „kétségtelen, hogy a magyar nemzet érzelmi vagy eszmevilágából vett valamely fogalom szóban kifejezve éppoly megtévesztő lehet, mint ugyanezen fogalomnak ábrai kifejezése”. Ez a törekvés volt tapasztalható annak érdekében, hogy a magyar védjegyügyek váljanak függetlenné, vagyis hogy Magyarországra védjegyoltalmat csak a Budapesten kért lajstromozás biztosítsa.¹⁵

A *magyar védjegyügyek önállóságát* végül is az 1907. évi október 8-i államszerződést törvénybe iktató *1908. évi XII. törvénycikk teremtette meg*, amely újonnan szabályozta a kölcsönös kereskedelmi és forgalmi viszonyokat. Legfontosabb rendelkezései közé tartozik, hogy megszüntette az ún. osztrák–magyar védjegyoltalom szerzésének lehetőségét, kimondva, hogy külföldi csak a magyar állammal kötött szerződés alapján szerezhet Magyarországon védjegyoltalmat.

A *magyar védjegyjog* fejlődésére természetesen a *nemzetközi jogfejlődés* is hatással volt. Nagy jelentőségű volt, hogy Magyarország (az Osztrák–Magyar Monarchia államaként) 1909-ben csatlakozott az ipari tulajdon oltalmára 1883-ban kötött Párizsi Unió Egyezményhez, továbbá a Védjegyek Nemzetközi Lajstromozásáról szóló, 1891-ben megkötött Madridi Megállapodáshoz. Ez utóbbi csatlakozást az 1908. évi LII. törvénycikk iktatta törvénybe. Az 1911. évi XI. törvénycikk a *védjegyeknek a kiállításakor való időleges oltalmáról* is rendelkezett.

Az 1913-as módosítás a megkülönböztető jelleg megítélése, a vállalatnak a védjegyhez való kötése, a vállalat és a védjegy együttes átruházásának előírása és a viszonyosság vonatkozásában tartalmazott új előírásokat.¹⁶ Ugyancsak 1913-ban csatlakoztunk a Párizsi Unió Egyezmény, valamint a Madridi Megállapodás Washingtonban felülvizsgált szövegéhez.

A két világháború közötti korszak

E korszakot a *nemzeti védjegy-kultúra* kialakulásának koraként is szokás jellemezni.¹⁷ A korábban már részletesen tárgyalt első önálló védjegy-törvényünk és az azt mó-

dosító védjegynovella problémáinak kiküszöbölésére már az I. világháborút megelőző időszakban felmerült védjegyjogszabályaink átfogó korszerűsítésének szükségessége.

„*Védjegy törvényeinknek* a kereskedelmi kormány által tervbe vett *reformja* hivatalosan arra, hogy a jelenlegi – inkább csak kísérletezés jellegével bíró – törvények helyébe teljesen át és végiggondolt alapelveken felépülő, a részletekben is gondosan kidolgozott oly modern törvényalkotást léptessen, amely kimerítő és szilárd rendszerét adja az idevágó jogviszonyoknak”¹⁸ – írta 1906-ban *Fazekas Oszkár dr.* ügyvéd, a Magyar Iparjogvédelmi Egyesület akkori titkára.

Ami az említett alapelveket illeti, a szerző a következőkre hívja fel a figyelmet: Mindenekelőtt szükséges – és ez az új védjegy törvény vezéreszméje kell, hogy legyen – hogy a védjegy jogi intézményre bízott jogtárgyaknak a törvény a lehető legteljesebb és a lehető leghatásosabb oltalmat biztosítsa. Fontos továbbá, hogy az új törvényt hasssa át a tulajdon szentségének szelleme. Meg kell szüntetni azokat a törvényben foglalt előírásokat, amelyek mesterséges korlátok közé szorítják a kereskedői ízlést, leleménységet és invenciót. (Nevezetesen azt a szabályt, mely szerint védjegyszámba menő jelvényül csakis optikai hatással bíró jel szolgálhat, illetve hogy a védjegynek az árura, vagy a csomagolásra ráillesztve kell lennie.) Az ún. *descriptív* védjegyek (azaz olyan jelzések, amelyeknek nyelvtani jelentése az általuk jelzett áruval vonatkozásban áll és az áru rendeltetését, minőségét, előállításának helyét, idejét, módját stb. jelentik) kizárására vonatkozó merev szabályozást enyhíteni kell oly módon, hogy elegendő azon geográfiai elnevezések kerülése, amelyek az illető áru piacán ismeretesek, vagy normális viszonyok mellett azzá válhatnak. Mindezt a forgalom mozgási szabadságának érdeke kívánja meg.

Végül a *védjegybitorlás* tekintetében igen meggyőző okfejtéssel találkozunk. „Aki az árut hamis védjeggyel, illetve eredeti védjegyet hamis áruval hoz kapcsolatba, történjék ez a kapcsolat akár anyagilag, akár eszményileg, kisértővé teszi a maga számára a másét: bitorolt. Felmerülhet azonban a kérdés, hogy a visszaélések ily fajtája nem volna-e inkább a tisztességtelen verseny ellen alkotandó szabályok körébe utalandó? Előttünk egészen világos, hogy nem. Ez az intézmény egységnek lazítása, sőt egyenesen veszedelmes megbontása volna. A védjegyoltalom rendszere az áru eredetiségének jelvénye gyanánt elősmert védjegyek oltalmát szolgálja minden vonatkozásban, ellenben a tisztességtelen verseny elleni szabályok több, általános jellegű, substantiájuk tekintetében szorosan meg nem határozott jogtárgy közül jegecesednek ki úgy, hogy tartalma tekintetében ezen oltalom gyöngébb, elmosódottabb. ... Egy védjegynek kijátszása, bár maga a védjegy csupán a felek között szóval vagy írásban említve szerepel – és érzékileg meg nem jelenik – nem általánosságban tisztességtelen eljárás, hanem egyenesen a védjegy jog kizárólagosságának csorbítása: védjegybitorlás és ennél fogva a védjegy jog rendszerében igényel rendezést.”¹⁹

Még az *első világháború* előtt közvetlenül készült egy, a védjegy előírások korszerűsítésére vonatkozó, a kereskedelemügyi miniszter által előterjesztett *törvényjavaslat*, amely végül nem került napirendre. A javaslatnak a jogfejlődés szempontjából figyelemre méltó rendelkezései a következők voltak:

- a védjegybejelentésekkel kapcsolatos ügyek intézését a kereskedelmi és iparkamarák hatásköréből a szabadalmi hivatal hatáskörébe utalja,
- a bejelentési eljárásban kötelezővé teszi a védjegyek oltalomképességének vizsgálatát,
- bevezeti a kollektív védjegy intézményét azoknak az áruknak a megjelölésére, amelyek hírnevüket annak a vidéknek köszönhetik, ahonnan származnak,
- törlési okot statuál arra az esetre, ha a védjegyet a tulajdonos a kihirdetéstől számított három éven belül nem vette használatba,
- előhasználati jogot biztosít, amely a kihirdetés napjától számított három éven belül érvényesíthető,
- bevezeti a felszólalási eljárást,
- a jogviták eldöntését végső fokon a közigazgatási bíróság hatáskörébe utalja.²⁰

A két világháború közötti időszakban viszonylag kevés, védjegyekre vonatkozó jogszabály született. Eljárásjogi szempontból nagy jelentősége van az 1920. évi XXXV. törvénynek, amely – a kettős lajstromozási rendszer fenntartásával – a Szabadalmi Hivatalt *Szabadalmi Bírósággá* alakította át, s amelynek védjegyekkel kapcsolatos feladatait a legfontosabb vonatkozásokban a Bírői Osztály látta el. (E miatt szokás e korszakot (1921–1948) a Szabadalmi Bíróság működésével fémjelzett időszaknak is nevezni.)²¹ A kereskedelmi és iparkamarák védjegybejelentést elutasító határozatai ellen a Szabadalmi Bírósághoz lehetett jogorvoslattal élni. Szintén e Bíróság hatáskörébe tartozott a kamarák által lajstromozásra elfogadott jelzések vizsgálata az oltalomból való kizárási ok fennállása szempontjából, valamint e vonatkozásban a törlési eljárás lefolytatása. Közvetlenül a Szabadalmi Bíróság előtt kellett megindítani a védjegy elsőbbségi, átruházási, törlési pereket, valamint a védjegy kizárólagos használati jogának megállapítására vonatkozó pereket. A Szabadalmi Bíróság döntései ellen védjegyügyekben 1927-ig a Szabadalmi Felsőbíróságnál, azt követően a Kúriánál lehetett jogorvoslattal élni. A kamarák fölött az általános felügyeletet a védjegyügyek kivételével a *kereskedelmi miniszter* látta el, melyeknek kamarai felügyeletét a Szabadalmi Bíróság elnöke vagy az általa megbízott szabadalmi bíró gyakorolta.²²

A korszak védjegy jogi szabályai közül említést érdemel az *1921. évi I. törvény-cikk*, amely a világháborútól érintett ipari tulajdon jogok fenntartására és visszaállítására vonatkozóan Bernben 1920. július 30-án létesített megállapodás becikkelyezéséről szól és a háborús időben esedékké vált iparjogvédelmi határidők kérdését rendezte. (Végrehajtásáról a 62272/1921. K. M. sz. rendelet intézkedett.) Ugyancsak ez évben született a Trianoni Békeszerződést törvénybe iktató 1921. évi XXXIII. törvény, amely a „szövetséges és társult hatalmak” állampolgárai iparjogvédelmi jogainak fenntartását, valamint visszaállítását szabályozta. A védjegy törvény módosítására a háború után elsőként az 1921. évi XXII. törvény cikk alapján került sor.

Ez a törvény cikk valójában csak az együttes vagy kollektív védjegy bevezetését, illetve lajstromozásának feltételeit határozta meg. Ilyen bejelentést „ipari célú jogképes egyesülések” tehettek még akkor is, ha az áruk előállítására, vagy forgalomba helyezésére berendezett vállalatuk nincs is. Az együttes bejelentő egyesülésnek az alapszabályait

(illetőleg társasági szerződést vagy szabályzatát) a törvény szerint a magyar királyi szabadalmi bíróságnál és az illetékes kereskedelmi és iparkamaránál be kellett mutatni. A lajstromban pedig az együttes védjegyet kifejezetten, mint ilyent kellett megjelölni. Végül a törvény a védjegybitorlás büntetőjogi szankcióját akként állapítja meg, hogy – amennyiben a cselekmény súlyosabb büntető rendelkezés alá nem esik – a bitorló vétségét követ el, s hat hónapig terjedhető fogházzal és tíz pengőtől nyolcszáz pengőig terjedhető pénzbüntetéssel büntetendő.

1925-ben vezették be a védjegyek 6 osztályból álló *nemzeti osztályozási rendszerét*, amely a nyilvántartást, a vizsgálatot, a kutatásokat egyszerűsítette, egyszersmind korszerűsítette.²³ Az 530/1924. M. E. sz. rendelet a védjegy- és mintaoltalom terén az Osztrák Köztársasággal fennálló viszonyokat ideiglenesen szabályozta. E jogszabály alapján azok a védjegyek, amelyek az Osztrák Köztársaság területén lakó, vagy ott ipari teleppel bíró személyek részére 1919. év december hó 31-ig az e területen levő kereskedelmi és iparkamaránál belajstromoztattak, Magyarország területén is élvezik az eredeti bejelentés elsőbbségével az oltalmat, ha a jogosult 1924. év december hó 31-ig a budapesti kereskedelmi és iparkamaránál bejelenti, hogy a védjegyoltalmat igénybe veszi. Az oltalmi időnek már letelt részét az új oltalmi időbe be kell számítani.

A 36.243/1928. I. M. sz. rendelet a Kúria iparjogvédelmi ügyekben irányadó eljárási és ügyviteli szabályait állapította meg.

Az 1929. évi XVIII. törvénycikk fontos állomása volt ennek az időszaknak. Ez a törvény hirdette ki hazánkban az ipari tulajdon védelmére vonatkozó Párizsi Unió Egyezmény, valamint a Védjegyek Nemzetközi Lajstromozásáról szóló Madridi Megállapodás Washingtonban és Hágában módosított szövegeit. (Végrehajtásáról a 4300/1932. M. E. sz. rendelet intézkedett.) Az említett nemzetközi megállapodásokhoz való csatlakozás után a védjegy törvényünket az egyezményeknek megfelelően módosítani kellett.²⁴

A 1975/1933 K. M. sz. rendelet a védjegyügyi peres és nem peres eljárást szabályozta. Részletesen szövegezte a kereskedelmi és iparkamarák előtti lajstromozással kapcsolatos eljárásról, a védjegyoltalom újabb 10 évre történő megújításának alaki feltételeiről, a védjegy törléséről, a védjegyügyekben történő bírósági eljárásról, jogorvoslatokról, valamint a nemzetközi lajstromozásról.

Végül az 1934. évi V. törvénycikk volt az, amely törvénybe iktatta az áruk hamis és megtévesztő megjelölésének megakadályozására szolgáló 1891. április 14-én Madridban megkötött nemzetközi megállapodás Washingtonban és Hágában felülvizsgált szövegét.

A második világháború befejezését követő három évben a hazai védjegy jogi szabályozásban – a fórumrendszer is beleértve – érdemi változás nem történt. Ugyanúgy, mint az I. világháború után, az ipari tulajdonjogok átmeneti rendezésére, visszaállítására vonatkozóan a Szövetséges és Társult hatalmak vonatkozásában az 1947. évi Békeszerződés intézkedett, melyet az 1947. évi XVIII. sz. törvény hirdetett ki, melynek végrehajtására a 8780/1948. Ip. M. számú rendelet szolgált.

Ezt a jogszabályi rendezést néhány nappal megelőzte a Párizsi Unió tagállamai

közötti viszonyokat szabályozó, 1947. február 28-án Nenchöntelben kötött megállapodás, melyet hazánkban az 1947. évi XXVII. törvény hirdetett ki, végrehajtásáról pedig a 41.700/1948. Ip. M. rendelet intézkedett. A Békeszerződés alapján védjegy- és mintaoltalmú ügyekben is vissza kellett állítani az 1939. szeptember 1-i állapotnak megfelelő jogokat az Egyesült Nemzetek azon államai polgárainak tekintetében, amely nemzetekkel Magyarország háborút viselt, vagy amelyekkel a háború alatt megszakadtak a diplomáciai kapcsolataink. A békeszerződés iparjogvédelmi vonatkozású rendelkezései csak viszonyosság esetén voltak alkalmazhatók. Az említett Nencháteli Megállapodás a teljes viszonyosság alapján szabályozta a különböző kérdéseket. Mind a Békeszerződés, mint pedig a Nencháteli Megállapodás rendelkezett az elsőbbségi idők, a jogfenntartó cselekmények pótlólagos határideje, valamint a továbbhasználati jog tekintetében.²⁵

1948-ban több hazai védjegy jogszabály látott napvilágot, ezek azonban leginkább eljárásjogi jellegűek voltak. Fontos szervezeti jellegű intézkedés volt, hogy az 5590/1948. Korm. sz., illetve a 12.800/1948. Korm. sz. rendelet 1948. május 31-i hatállyal megszüntette a kereskedelmi és iparkamarákat. A védjegy- és mintabejelentések és mindazok az egyéb beadványok, amelyeket addig a kereskedelmi és iparkamarákhoz kellett benyújtani – a 6.200/1948. Korm. sz. rendelet intézkedése következtében – ezentúl a Szabadalmi Bírósághoz tartoztak. A védjegyügyek a Szabadalmi Bíróság bejelentési osztályának hatáskörébe kerültek, ahol első fokon az ún. szabadalmi egyesbíró járt el, a fellebbezések elbírálása pedig a bírói osztály feladata volt. A törlési eljárások, valamint a törlési és megállapítási perek első fokon a bírói osztály, másodfokon a Kúriához tartoztak.

A 20.700/1948. Ip. M. rendelet elsősorban a védjegy eljárási szabályait állapította meg, de az eljárásokkal szorosan összefüggő anyagi jogi rendelkezéseket is tartalmazott. Felsorolta a lajstromozásból kizárt védjegyeket, valamint a védjegy perek indításának jogalapjait.²⁶

Az 1948 utáni időszak

A magyar védjegy jog fejlődése szempontjából e korszakot két, viszonylag önálló szakaszra oszthatjuk: az egyik 1949-től 1969-ig, az új védjegy törvény megjelenéséig terjedő szakasz, a másik pedig az 1970-től napjainkig terjedő időszak.

Az 1949–1969 közötti időszakot napjainkban a „negatív tendenciák korszaka”-ként szokás emlegetni.²⁷ A gazdaságirányítás tervutasításos rendszerében sem a jogalkotók, sem a jogalkalmazók nem tekintették szívügyüknek a védjegyek és az egyéb hasonló versenyeszközök jogi problémáinak rendezését. A vállalati gazdálkodásnak valójában nem volt igazi tétje, a gazdálkodó szervezetek nem juthattak csődbe és többletjövödelmük, nyereségük azonnal elvonásra került. Az árrendszer elvesztette szabályozó és ösztönző funkcióját, lényegében elfeledte a vállalati gazdálkodás hiányosságait és egyben el is különítette a vállalatot a valóságos piaci viszonyoktól. A vállalat nem piacorientált, hanem a piacnál kiszámíthatatlanabb szabályozókra orientált gazdálkodást

folytatott, a hazai és a KGST-piac megvédte a súlyosabb megrázkódásoktól. A hiánygazdálkodás és a beruházási piac egyensúlyhiánya kizárta a versenyt, a termelési és értékesítési monopolhelyzetet, az „eladók piacát” hozta létre, amelyen mindent el lehet adni és amelyen nem a vevőért, hanem a költségvetési dotációkért és preferenciákért folyt a verseny.²⁸ A gazdálkodó szervezetek számának jelentős lecsökkenése, az állami és szövetkezeti szektor mesterségesen kialakított monopolhelyzete a védjegyek szempontjából negatív helyzetet teremtett, erőteljesen lecsökkentette a védjegybejelentéseket. Az államosított magánvállalatok korábban nemzetközileg is ismert védjegyei (pl. HERZ, DREHER, ZSOLNAY stb.) megújításuk miatt sorra megszűntek.²⁹

A tervutasításos rendszer uralkodó ideológiai felfogása volt, hogy a védjegy a kapitalista üzleti verseny eszköze, ezért a szocialista viszonyok között nem lehet létjogosultsága. Így alakulhatott ki az a rendezetlen állapot, amelyben maga a védjegyfogalom is teljesen tisztázatlanná vált. A különböző vállalatok által használt védjegyeket gyakran azonos típusú és rendeltetésű árukra alkalmazták, máskor pedig a védjegyek – funkciójukat veszítve – teljesen elavult termékeket takartak, sőt nem egy esetben nem is létező termékeket védtek, és ami a leghátrányosabb volt a vállalatra nézve: a vevő nem tudott mindezek miatt a megjelölésekből a gyártó vállalatra következtetni.

A felvázolt gazdasági környezet természetesen rányomta bélyegét a védjegy hazai jogi szabályozásának alakulására. A *változtatások* alapján véve *szervezeti jellegűek* voltak, illetve a különböző nemzetközi egyezményekhez való csatlakozásokról rendelkeztek. Szervezeti téren a legfontosabb változás az volt, hogy a Szabadalmi Bíróságot megszüntették, s helyette 1949-től az Országos Találmányi Hivatal lett általában az iparjogvédelem, köztük a védjegyekkel kapcsolatos tevékenység központi irányító és engedélyező szerve. Erről az 1949. évi 8. sz. törvényerejű rendelet rendelkezett, amely egyben a védjegy- és mintaoltalmi eljárási szabályokat is módosította. E jogszabály az addig a Szabadalmi Hivatal bejelentési osztálya hatáskörébe tartozó védjegy- és mintaoltalmi ügyeket az Országos Találmányi Hivatalhoz, a korábban a Hivatal bírói osztályához tartozó ügyek pedig átmenetileg a Budapesti Ítéletáblához kerültek.

A védjegyügyek tekintetében a fórumrendszert 1954-ben ismét megváltoztatták. Az Országos Találmányi Hivatal védjegyügyekben hozott határozatai ellen a fellebbezési eljárások lefolytatását a Fővárosi Bíróság hatáskörébe utalták. A törlési és megállapítási perek pedig a Budapesti Fővárosi Bíróság, illetve másodfokon a Legfelsőbb Bírósághoz kerültek. E módosításokról az 1952. évi III. törvény, az 1954. évi VI. törvény, illetőleg az 1954. évi 18. tvr. rendelkeztek. A Fővárosi Bíróság háromtagú tanácsában az iparjogvédelmi tanács két tagja, a Legfelsőbb Bíróság tanácsában egy tagja vett részt, peres és nem peres eljárásokban egyaránt. (1/1958. IM. sz. rendelet, 105/1952. MT. sz. rendelet, 1958. évi 5. sz. tvr.)³⁰

Az *anyagi jogi* rendelkezések közül csupán a belföldi származású árucikkek kötelező megjelöléséről és egyes cikkek márkázásáról szóló 12/1950. (IV. 25.) MT. sz. rendelet érdemel említést, amely szovjet mintára született rendelkezés volt és éppen abban az időszakban született, amikor hazánkban a védjegyaktivitás soha nem látott mélypontra ért el.³¹

A *nemzetközi tevékenységünkre* is a passzivitás volt a jellemző. Ezt jól példázza, hogy hazánk jelentős késéssel, csupán 1963-ban csatlakozott a Párizsi Uniós Egyezmény, a védjegyek nemzetközi lajstromozására, továbbá az áruk hamis származási jelzésének megakadályozására kötött Madridi Megállapodások 1934-ben Londonban felülvizsgált szövegéhez, amelyet az 1963. évi 17. sz. tvr. hirdette ki. Az egyezmények hatályba lépéséről rendelkező 2/1962. O. T. sz. rendelet hatályon kívül helyezte azt a korábbi hazai jogszabályi rendelkezést, mely szerint a külföldi fél Magyarországon lajstromozott védjegye az oltalmi idő alatt mindvégig függő helyzetben van a származási országban lajstromozott védjegyétől. Ezt követően az 1967. évi 7. sz. tvr. iktatta törvénybe a Párizsi Egyezmény, a Madridi Megállapodások lisszaboni, illetőleg nizzai szövegét, továbbá a védjegyekkel ellátható termékek és szolgáltatások osztályozására vonatkozó Nizzai Megállapodást és az eredetmegjelölések oltalmára és nemzetközi lajstromozására kötött Lisszaboni Megállapodást.

A végrehajtásról szóló 3/1967. O. T. sz. rendelet a védjegyek vonatkozásában lehetővé tette szolgáltatások tekintetében is a lajstromozást, kötelezővé tette a védjegybejelentéseknél a nemzetközi klasszifikáció osztályainak feltüntetését. Megszüntette a külföldi bejelentők tekintetében a megelőző hazai lajstromozás kötelezettségét, továbbá kizárta a lajstromozás lehetőségét a nemzetközi-kormányközi szervezetek címereire, jelvényeire stb.

A rendelet intézkedik az eredetmegjelölések nemzetközi lajstromozásával kapcsolatos eljárásokról is. Szabályozza a magyar eredetmegjelölések nemzetközi bejelentésének módját, a külföldi eredetmegjelölések elleni kifogások rendjét, intézkedik a törlések lebonyolítása tekintetében.³²

A „*negatív tendenciák korszakát*” jellemző védjegystatisztikai adatok szerint az ötvenes évek védjegybejelentési hullámvölgye után a bejelentések száma a 60-as években sem haladta meg az évi 200–300-as mennyiséget.³³

Az 1970-től napjainkig terjedő időszakot a védjegyjogi kodifikáció legfontosabb állomásaként nyilvántartott, jelenleg is hatályos 1969. évi IV. törvény 1970. július 1. napjától történő hatályba lépésétől számítjuk.

Melyek voltak az előzményei e törvény meghozatalának? A hazai védjegy jog újraszabályozására vonatkozó társadalmi igényt a törvényhez fűzött általános *miniszteri indokolás* a következőkben látta:

- a nemzetközi gazdasági kapcsolataink fejlődésével összhangban jelentkező igény,
- a védjegyek egyre bővülő belföldi jelentősége, valamint
- az 1890. évi II. törvényen nyugvó korábbi szabályozás elavult volta.

A nemzetközi gazdasági kapcsolataink fejlődését egyfelől a hatvanas években bekövetkezett gazdasági fellendülés eredményezte exportnövekedés, másrészt a nemzetközi kereskedelem és jogfejlődés hatásai (trendjei) eredményezték. Különösen a hatvanas évek második felében, amikor is a magyar termékek igen jelentős hányada külföldi piacokon került forgalomba, egyenesen elengedhetetlen lett a védjegyeknek a magyar exportcikkeken történő használata. Ezért az illetékes minisztériumok

(külkereskedelmi, valamint ipari minisztériumok) irányelvekben, utasításokban hívták fel a vállalatok figyelmét a védjegyek használatának fontosságára, illetve tettek közzé néhány olyan magatartási szabályt, amely arra hivatott, hogy a védjegyek hatásosabban és akadálymentesen járuljanak hozzá áruexportunk fokozásához.³⁴ Kézenfekvő volt, hogy exportorientált vállalataink szempontjából a védjegyek külkereskedelmi szerepe a legnagyobb súllyal a tőkés piacokra történő exportnál jelentkezett, mégpedig ezek közül is elsősorban a fejlett iparral rendelkező nyugat-európai országokban, amelyekkel külkereskedelmi kapcsolatunk a legszorosabb volt. Minthogy ezek az országok a világ talán legfejlettebb védjegykultúrájával rendelkeztek, nyilvánvaló volt a törekvés, hogy a magyar védjegyeknek is hatásosaknak és oltalomképeseknek kell lenniük, ha ezeken a piacokon a magyar iparcikkek számára tartós pozíciókat akartunk biztosítani.³⁵

Az említett külföldi trendek mind az 1968-as gazdasági mechanizmusban, mind a jogszabályalkotás során jelentős szerepet játszottak, meghatározó befolyást gyakoroltak. *Egyfelől* a belföldi és a nemzetközi áruforgalom élénkülése, kiszélesedése, a fokozódó verseny megnövelte a védjegyek szerepét. A feladat betöltése érdekében mind a szocialista, mind a tőkés országok korszerű védjegyelőírásának kialakítására törekedtek, új jogszabályok kibocsátása, illetve a védjegy jogi rendelkezések módosítása segítségével. *Másfelől* hazánk tagja a védjegy jog területén létrejött két legfontosabb nemzetközi egyezménynek: a Párizsi Iparjogvédelmi Uniónak, valamint az ennek keretében alakult ún. Madridi Védjegyunióknak. A törvényjavaslat szabályainak kialakításánál figyelemmel kellett lenni az említett egyezményekből adódó nemzetközi kötelezettségeinkre is. Végül a szocialista országok közül 1961–1967 között jelent meg a Bolgár Népköztársaság, a Jugoszláv Szocialista Köztársaság, a Lengyel Népköztársaság, a Román Szocialista Köztársaság és a Szovjetunió védjegy törvénye. Ugyancsak ebben az időszakban módosította védjegy jogi előírásait, így az egyes skandináv államok, Franciaország és a Német Szövetségi Köztársaság.³⁶

A hatvanas évek második felében tapasztalható intenzív exporttevékenység, a magyar áruknak a külföldi piacokon való fokozott megjelenése ráébresztette gazdaságpolitikussainkat arra, hogy a védjegyek alkalmazása a külkereskedelmi tevékenység nélkülözhetetlen velejárója. A védjegyek ily módon kénytelen-kelletlen elismertté váltak a belföldi gyakorlatban is. Meg kellett azonban indokolni, hogy szocialista gazdaságunk és jogunk miképpen fogadhat el egy ilyen „kapitalista képződményt”. Ennek eredményeként a védjeggyel foglalkozó szakirodalmunk deklarálta, hogy nálunk a *védjegy alapvetően nem versenyeszköz*, gazdasági funkciói a minőségjelző és vállalatjelző funkciókban nyilvánulnak meg, információs eszközjellege pedig a társadalmi funkcióját testesíti meg.³⁷ Találkozhattunk olyan véleménnyel is, hogy „E jogintézmény a szocialista gazdasági rendben is igen fontos eszköz, segítségével a vásárlók mintegy bírálatot gyakorolnak a vállalati kollektíva működéséről, eredményeiről, szervezettségéről, a védjegy tehát a cég és a kollektíva hírnevének hordozója”.³⁸

Frank Ferenc képviselő, az 1969-es törvényjavaslat előadója beszédében kiemelte: „Szocialista termelésünk szervezeti keretei annyira megszilárdultak, hogy már természetesnek látjuk a gyár és a termék azonosítását, hogy a közönség gyárainkat

termékeink védjegyéről ismeri és értékeli. A védjegy tehát érinti a termelőket és a vásárlókat egyaránt, éppen ezért óvni, ápolni kell.”

Dr. Révay Zoltán képviselő pedig hozzászólásában többek között a következőket mondta: „... A védjegyügy a gazdasági életben olyan, mint a csepp a tengerben. Egy kis részjelenség. Ha azonban figyelembe vesszük, hogy csak a tökéletesen végrehajtott részfeladatok, a helyesen alkalmazott részesemények együttesen hozzák létre a nagy eredményeket, akkor indokolt, hogy a védjegyügyet is nagy gonddal kezeljük, mert a kisebb jelentőségű kérdésekkel is kell foglalkoznunk.”³⁹ Úgy tűnik tehát, hogy a politikának sikerült többé-kevésbé ideológiailag is tisztázni és a szocialista gazdasági-társadalmi viszonyok között is elfogadtatni és hangsúlyozni a védjegyek szerepét és jelentőségét. Az új védjegy törvény ugyancsak sajátos korszakban és gazdasági körülmények között jött létre. Nevezetesen abban az „*új gazdasági mechanizmus*”-nak nevezett korszakban, amelyet a gazdasági élet fellendítésére, a gazdasági verseny kialakítására és a vállalati önállóság növelésére irányuló törekvés jellemezett. Ugyancsak akkor látott napvilágot a WIPO (Szellemi Tulajdon Világszervezete) védjegyekre vonatkozó úgynevezett „törvény modellje”, továbbá – mint ahogy korábban említést nyert – ebben az időszakban ment végbe több fejlett ország védjegyreformja is. E folyamatokat a világ védjegyszakembereinek eszmecseréje kísérte és mindez természetesen segítette az új magyar jogszabályalkotási munkákat is, ráirányítva a figyelmet a kor követelményeit kielégíteni hivatott védjegykérdésekre.⁴⁰

A védjegy törvényhez fűzött általános miniszteri indokolás végül az újraszabályozásra vonatkozó társadalmi igényként az 1890. évi II. törvényen alapuló *korábbi szabályozás elavultságát* említi. Való igaz, hogy 80 évet megért törvényt a legnagyobb jóindulattal sem lehet korszerűnek nevezni. A magam részéről mégis azzal a tárgyilagos megállapítással értek egyet, mely szerint: „országunk e századának hosszú és nehéz éveit alatt a védjegy kultúra további terjedésének megakadását, sőt visszafejlődését nem a múlt század végén megalkotott védjegy törvény rendelkezéseinek elavultsága okozta.”⁴¹

A védjegy jog kodifikációjának előbb felvázolt gazdasági és jogi előzményeit, az újraszabályozás indokát összefoglalásként jól reprezentálja a törvényjavaslatot az országgyűlés elé terjesztő Kiss Árpád miniszternek, az Országos Műszaki Fejlesztési Bizottság elnökének expozéja.

„Aktualitást ad a védjegy jog kodifikációjának a gazdaságirányítás új rendszerének bevezetése, amely a szocialista vállalatok, szervezetek gazdasági versenyének az eddiginél nagyobb szerepet biztosít a fogyasztók érdekében és érdekeltté teszi a jól gazdálkodó vállalatokat áruik megkülönböztetésében, védjegyzetésében. ... Szükséges ez azért is, mert a nemzetközi áruforgalom élénkülése, kiszélesedése, a világpiaci verseny az elmúlt években növelte a védjegyek szerepét.”

„... a jogintézmény célja végső soron az, hogy védelmet nyújtson a jól gazdálkodó vállalatoknak eredményeik, vívmányaik jogtalan elcsúsztatása ellen, lehetővé tegye számukra az új műszaki megoldások alkalmazása, és a piacon kivívott jó hírnév révén kialakított előnyösebb termelési és értékesítési pozíciók jogi biztosítását. ... A jó védjegyben

tehát jelentős érték testesül meg, amelynek védettsége, oltalma népgazdasági szempontból és a vállalatok szempontjából is megkülönböztetett figyelmet érdemel.”

Az 1969. évi védjegy-törvény vitáját tehát úgy összegezhetjük, hogy mind az előkészítő bizottságokban, mind a törvényalkotó országgyűlési ülésen az átlagosnál jóval nagyobb érdeklődés volt tapasztalható, ami a téma aktualitásának felismerését igazolta.⁴²

A védjegyről megalkotott 1969. évi IX. törvény 1970. július 1. napján lépett hatályba. A folyamatban levő ügyekben és a lajstromozott védjegyek tekintetében a hatályba lépés napjától már az új törvény rendelkezéseit kellett alkalmazni. Az 1970. július 1. utáni első megújítási kérelemre pedig a védjegybejelentés alakiságaira megállapított szabályokat kellett megfelelően alkalmazni.

A hazai védjegy-jog oltalmi rendszerét – a védjegy-törvényen kívül – az alábbi jogszabályok reprezentálták ebben az időben:

– a 2/1970 (VII. 1.) OMF–IM. sz. rendelet a védjegyről szóló 1969. évi IX. törvény végrehajtásáról;

– a 4/1970 (VII. 1.) IM. sz. rendelet, a bírósági eljárásról védjegyügyekben;

– a III–OTH–1970. sz. hirdetmény, a védjegybejelentés részletes alaki szabályairól és

– a 45/1968 (XII. 30.) PM. sz. rendelet az illetékről.

A védjegyoltalommal kapcsolatos *nemzetközi kötelezettségeinkről* pedig:

– az ipari tulajdon oltalmára kötött Párizsi Unió Egyezmény egyes rendelkezései (1970. évi 18. tvr.);

– a gyári vagy kereskedelmi védjegyek nemzetközi lajstromozására kötött Madridi Megállapodás (1973. évi 29. tvr., valamint végrehajtására a 3/1970 (XI. 5.) OMF sz. rendelet);

– a gyári vagy kereskedelmi védjegyekkel ellátható termékek és szolgáltatások nemzetközi osztályozására vonatkozó Nizzai megállapodás (1970. évi 18. tvr.), valamint később

– a gazdasági és tudományos-műszaki együttműködés során a találmányok, ipari, használati minták és védjegyek jogi oltalmáról szóló megállapodás egyes rendelkezései (1975. évi 8. tvr.) intézkedtek.⁴³

Védjegy-jogunk korszerűsítésével a *jogágazati elhelyezés* szempontjából az akkor már hatályban lévő 1959. évi IV. törvény, vagyis Polgári Törvénykönyvünk felépítése, rendszere volt az irányadó. Ennek megfelelően ezt az oltalmi kategóriát is a személyhez fűződő jogok rendszerében, de a *szellemi alkotásokhoz fűződő jogok körében* helyezték el. A jogvédelmet általánosságban a Polgári Törvénykönyv biztosította, annak 86. § (1) bekezdése alapján ugyanis: „A szellemi alkotás a törvény védelme alatt áll.” Ezen túlmenően azonban a szellemi alkotások meghatározott fajtáira – így a védjegyre vonatkozóan is – az oltalom speciális kérdéseit a vonatkozó külön jogszabályok rendezték és rendezik ma is. A speciális szabályozás indoka elsősorban az, hogy a szellemi alkotásokhoz fűződő személyi jogok jellemzőikben is eltérnek a személyhez fűződő jogok általános fogalmától. Így például a személyhez fűződő jogok feltétlen jogok, a jogosultság keletkezéséhez külön jogcselekmény nem szükséges; ezzel szemben a szellemi alkotá-

sokhoz fűződő jogok csak meghatározott tényállás mellett és eljárást feltételezve keletkeznek. Vagy az oltalmi idő előbbi esetben határozatlan ideig áll fenn, míg a szellemi alkotások jogában határozott időre szól. A személyhez fűződő jogok továbbá nem ruházhatók át, a szellemi alkotások körében viszont a vagyoni jogok forgalomképesek.

Az egységes elvekre épülő szabályozás végül is azzal magyarázható, hogy – a jelzett különbségek ellenére – lényegileg azonos, de mindenképpen hasonló jogintézményekről van szó.

Az új védjegy-törvény a korábbi szabályozáshoz képest az alábbi érdemi, *lényegi változásokat* vezetett be:

– a védjegy-jogi oltalmat – vagyis a kizárólagos jogot – csak a lajstromozott védjegyek számára biztosítja;

– a lajstromozásra alkalmas megjelölések körét nagymértékben bővíti: a síkbeli jelzések mellett oltalomképesnek tekinti a térbeli alakzatokat, hang- és fényjeleket is;

– kiterjeszti – most már törvényi szinten is – a védjegy fogalmakörét a szolgáltatásokra;

– a lajstromozási akadályok körét a korábbinál sokkal egyértelműbben határozza meg, figyelembe véve a Párizsi Unió Egyezmény igényeit, előírásait;

– fokozottan biztosítja a közismert védjegyek oltalmát;

– a védjegy használatát védjegyoltalom fenntartásának feltételül szabja meg, az oltalom megszűnését eredményezi, ha a védjegyet az országban menthető ok nélkül 5 évig nem használják;

– a védjegyet elválaszthatónak tekinti a vállalatától, ennek megfelelően lehetővé teszi a védjegy vállalati átruházását;

– a védjegyhasználati (licencia) szerződést nemcsak hogy elfogadja, de intézményesíti is, törvénybe foglalva annak alapvető feltételeit is;

– részletesen rendelkezik a bitorlás jogkövetelményeivel kapcsolatban; végül

– eljárási kérdésekben sokkal differenciáltabb szabályozást vezet be, nevezetesen az alaki, abszolút és relatív akadályokra vonatkozó érdemi elővizsgálatot.

Ezek a ma is hatályban lévő rendelkezések az 1970-es években és döntően a 80-as években is megfelelőnek, korszerűnek bizonyultak, a gyakorlatban jól beváltak és biztos alapot teremtettek a védjegy-jogi intézmények és szervezetek funkcionálásához és működéséhez.

Nem hagyható figyelmen kívül természetesen az ebben az időszakban a hazai iparjogvédelmi munkára jelentős befolyással bíró *szocialista országok közötti együttműködés eredményei* sem.⁴⁴ Ezen együttműködés részben intézményei keretek között (a KGST-n belül) ment végbe, másrészt a szocialista országok iparjogvédelmi hivatalainak az együttműködést szolgáló kölcsönös tájékoztatásán, tapasztalatcseréjén alapult. Célja bizonyos szintű jogegységesítés megvalósítása volt, ennek keretében az együttműködésben részt vevő országok nemzeti jogszabályaik és a joggyakorlat összhangjára törekedtek. A védjegy-jog területén különösen említésre méltó a különböző fogalmak egységes és korszerű meghatározása, értelmezése, az elbírálási gyakorlat közelítése.⁴⁵

Kidolgoztuk továbbá a jogegységesítés előkészítése során az iparjogvédelem több

területén – így a védjegyek vonatkozásában is – típus törvényeket és különböző szabályzatokat. Az együttműködés tényleges eredményeit illetően megoszlanak a vélemények. Azt nem lehet vitatni, hogy az iparjogvédelmi munka színvonalának emeléséhez, az iparjogvédelmi hivatalok munkájának korszerűsítéséhez hozzájárult az egyes szocialista országok szakembereinek rendszeres tapasztalatcseréje.

A *regionális (KGST) együttműködésben* ugyanakkor problémát jelentett, hogy a már létrejött megállapodások gyakorlati alkalmazása nem kellő mértékben valósult meg. Erre a problémára hívja fel a figyelmet Lontai, amikor ezt írja: „A különböző megállapodások csak a jogi kereteket, lehetőségeket biztosítják. A lehetőségek intenzív kihasználása megfelelő érdekeltség, ösztönzés megteremtését feltételezi, s ebben a tekintetben sok még a kívánivaló a KGST-országok gazdasági szabályozóit, a nemritkán hiányzó biztosítását illetően.”⁴⁶

Az 1980-as évek végén hazánkban végbemenő gyökeres politikai-gazdasági-társadalmi változás természetesen új gazdasági és jogi, valamint nemzetközi feltételrendszert teremtett védjegy jogunk számára is. Hogy az új követelmények milyen irányú – elsősorban lényegi – változtatásokat igényelnek a védjegy jog és a kapcsolódó más jogterületek irányában, azt a következő fejezetekben kívánom ismertetni.

JEGYZETEK

1. DR. VIDA SÁNDOR: A Védjegy és Vállalat. Bp., Közgazd. és Jogi Kvk., 1982. 14. o.
2. DR. TATTAY LEVENTE: A magyar védjegy jogi szabályozásának fejlődése. Magyar jog, 1993. évi 2. sz. 80. o.
3. BOGNÁR ISTVÁNNÉ DR.: A védjegy- és ipariminta-oltalom 75 éve. (A magyar iparjogvédelem 75 éve. OTH Kiadvány. Szerk.: Himer Zoltán és dr. Szilvássy Zoltán.) Bp., 1970. 32. o.
4. DR. TATTAY LEVENTE: A magyar védjegy jog száz éve. (Szabadalmi Közlöny és védjegy értesítő 1990. okt. 29. 5. sz. melléklet. 11. o.)
5. Lásd: BOGNÁR ISTVÁNNÉ DR.: id. mű 36. o.
6. Ezzel a felfogással találkozhatunk DR. KÓSA ZSIGMOND: A Magyar védjegy-, mustra-, és modell-oltalomról szóló törvények Budapest, 1899. című művében, de ezt az álláspontot képviseli DR. TATTAY LEVENTE is (2. sz. lábjegyzetben id. mű 81. o.).
7. DR. TATTAY LEVENTE: 4. sz. lábjegyzetben id. mű 11. o.
8. Lásd: BOGNÁR ISTVÁNNÉ id. mű 36–37. o.
9. Az 1890. évi II. törvénycikk 3. § 4. pontjában meghatározott kizáró ok.
10. DR. KÓSA ZSIGMOND: A Magyar védjegy-, mustra- és modell-oltalomról szóló törvények. Budapest, 1899.
11. Lásd: DR. TATTAY LEVENTE 2. sz. lábjegyzetben id. mű 81. o.
12. Az 1895. évi XLI. törvénycikk. Bányász Jenő: Védjegyoltalom tisztességtelen verseny. Budapest, 1927.
13. FAZEKAS OSZKÁR DR.: Államjogi szuverenitásunk az ipari jogvédelem terén. Értekezések az iparjogvédelem köréből II. füzet. (Iparjogi Szemle, Bp., 1906. 23. o.)
14. FAZEKAS OSZKÁR DR.: id. mű 25–26. o.
15. Lásd: BOGNÁR ISTVÁNNÉ DR.: id. mű 42. o.
16. 1913. évi XII. Törvénycikk. Részletesebben: DR. BECK SALAMON: Magyar Védjegy jog. Budapest, 1934.
17. Ezt a minősítést használja DR. TATTAY LEVENTE a 2. sz. lábjegyzetben említett cikkében: 82. o.

18. FAZEKAS OSZKÁR DR.: A védjegyreform alapelvei. Értekezések az iparjogvédelem köréből IV. füzet (Iparjogi Szemle, Bp., 1909. 32. o.)
19. Lásd: FAZEKAS OSZKÁR DR.: id. mű 53–54. o.
20. Lásd: BOGNÁR ISTVÁNNÉ: id. mű 47. o.
21. Ezzel az elnevezéssel találkozunk DR. TATTAY LEVENTE 4. sz. lábjegyzetben: A magyar védjegy 100 éve. 12. o.
22. Lásd: DR. TATTAY LEVENTE 4. sz. lábjegyzetben id. mű uo.
23. 69.518/1929. K. M. sz. rendelet. Lásd: Beck Salamon: Magyar védjegy jog. Bp., 1934. Függelék
24. A módosítás az 1932. évi XVII. törvénycikk alapján történt. Lásd: Dr. Zakariás Egon: A védjegy. (Kereskedelmi Kamara Bp., 1973.)
25. Lásd: BOGNÁR ISTVÁNNÉ: id. mű 51. o.
26. BOGNÁR ISTVÁNNÉ: id. mű uo.
27. Ezt a találó kifejezést használja, közgazdasági és jogi érvekkel is megalapozva DR. TATTAY LEVENTE a 2. sz. lábjegyzetben a már idézett, Magyar Jog c. folyóiratban megjelent cikkének 83. oldalán.
28. DR. BOBROVSZKY JENŐ: Doktori értekezés. Az iparjogvédelem funkciói a piacgazdasági innovációs folyamatokban és helye az állami innovációs stratégiákban (III. Fejezet. Kézirat Bp., 1990.).
29. Lásd: DR. TATTAY LEVENTE előbbi lábjegyzetben id. mű uo.
30. BOGNÁR ISTVÁNNÉ DR.: id. mű 52. o.
31. Lásd: DR. TATTAY LEVENTE 2. sz. lábjegyzetben id. mű 83. o.
32. BOGNÁR ISTVÁNNÉ DR.: id. mű 54. o.
33. Az Országos Találmányi Hivatal Statisztikai nyilvántartásából.
34. DR. VIDA SÁNDOR: Védjegy és Vállalat. Bp., Közgazd. és Jogi Kvk., 1982. 34. o.
35. DR. VIDA SÁNDOR: id. mű 35. o.
36. DR. VIDA SÁNDOR: Nemzetközi trendek hatása a magyar védjegy jogban. (Szabadalmi Közlöny és Védjegy értesítő. 95. évfolyam 10. szám 5. sz. melléklet, 24. o.)
37. DR. VIDA SÁNDOR: Védjegy és Vállalat. (Bp., KJK 1982.) 36. o. Vida azonban már akkor helyesen fogta fel, hogy a védjegy funkciót tekintve e merev szembeállítás nem helyénvaló. Az id. mű 20. oldalán így ír erről: „Amikor a védjegy szocialista relációban kimutatható információs funkcióját a tőkés viszonyok között jelentkező versenyfunkcióval állítottuk szembe, akkor ezzel a védjeggyel szemben támasztott társadalmi elvárások, társadalmi funkciók közötti különbségeket szemléltettük a különböző társadalmi és gazdasági viszonyok között. E társadalmi elvárások közötti különbségek azonban ugyanakkor nem tükröződnek a szocialista és a tőkés védjegy jogban: a védjegyek mindkét jogrendszerben megkülönböztető jellegűnek kell lennie, s mindkét jogrendszer elzárkózik a megtevesztő, összetéveszthető védjegy elől.”
38. Iparjogvédelmi Kézikönyv. Bp., Közgazd. és Jogi Kvk., 1978. 336. o.
39. BOGNÁR ISTVÁNNÉ DR.: id. mű 55. o.
40. BOGNÁR ISTVÁNNÉ DR.: Visszapillantás a védjegy törvény 20. évére. (Szabadalmi Közlöny és Védjegy értesítő. 1990. évi 10. szám, 5. sz. melléklet 28. o.)
41. BOGNÁR ISTVÁNNÉ DR.: id. mű uo. Bognárné e megállapítását azzal indokolja, hogy „a szakemberek az időközben óhatatlanul szükségessé vált, elsősorban eljárási, ill. fórumrendszeri módosítások ellenére áttekinthető és alkalmas jogszabályi előírások alapján dolgozhattak”.
42. BOGNÁR ISTVÁNNÉ DR.: id. mű uo.
43. Iparjogvédelmi Kézikönyv. Bp., Közgazd. és Jogi Kvk., 1978. 336–337. o.
44. Lásd erről részletesen: DR. BOBROVSZKY JENŐ: A tudományos műszaki eredmények jogi védelme a szocialista gazdasági integrációban. Bp., Közgazd. és Jogi Kvk., 1978.
45. BOGNÁR ISTVÁNNÉ DR.: A védjegy- és ipari mintaoltalom 75 éve. (A magyar iparjogvédelem 75 éve. OTH Kiadvány. Szerk.: Himer Zoltán és dr. Szilvássy Zoltán. Bp., 1970. 58–59. o.)
46. Lásd: LONTAI ENDRE: Jogegységesítés a nemzetközi iparjogvédelem területén. Bp., Akadémiai Kiadó 1988. 231. o.

RESUMÉ

Formation et développement du droit de la protection de marques en Hongrie

La présente étude a pour objet de re présenter les plus importantes étapes de l'histoire de la législation de la protection de marques en Hongrie, en démontrant que dans le domaine de la formation de la protection de marques la Hongrie s'intègre au développement européen. On fait l'analyse de la première loi concernant la protection de marques établie en 1890 en Hongrie, et qui était en vigueur jusqu'en 1920.

Par la suite on examine la formation de la protection de marques entre les deux guerres mondiales. La période de 1949 à 1969 est considérée comme celle des tendances négatives car les dépositions de marques ont considérablement diminué.

La loi de 1969 concernant la protection de marques qui est en vigueur de nos jours est considérée comme une étape très importante de la législation moderne de la protection de marques étant conforme aux normes de notre époque lors de sa constitution.

Georges Csécsy

TÖREKVÉSEK AZ EURÓPAI KÖZÖSSÉGEK TAGÁLLAMAI POLGÁRI ELJÁRÁSJOGÁNAK KÖZELÍTÉSÉRE

GÁSPÁRDY LÁSZLÓ

1. A Storme-bizottság

A belgiumi Gent-ben, 1993. február 18-án fejezte be működését az a munkacsoport, amelynek feladata volt, hogy az Európai Közösségek tagállamai számára – a polgári eljárásjog nemzeti berendezkedéseinek közelítése végett irányelvtervezetet dolgozzék ki, amelyet az Európai közösségek Bizottsága adna majd ki. A munkacsoport elnöke: Prof. Dr. Storme, genti egyetemi tanár, a gépírási kötet élére *Általános bevezetést* írt.

E 36 oldalas zárótanulmány szerzője leszögezi, hogy az európai jogközösségben a polgári eljárásjog egységes szabályozása nagyrészt elmaradt. (P. 3) Neves személyiségek álltak ki a történelemben általában az eljárásjogi szabályozás fontossága mellett, így Montesquieu és Ihering. (P. 4) Az eljárásjogi szabályozásból folyó alaki követelmények azonban nem vezethetnek formakultuszhoz. Így pl. az olasz *Codice di procedura civile* 156. cikke értelmében: „Sohasem mondható ki a semmisség, ha az (eljárás) cselekmény a célját elérte.” A belga Polgári Perrendtartás 1993. január 1-től hatályos 867. cikke szerint „Valamely (eljárás) cselekmény alakiságának elmaradása vagy szabálytalansága, vagy valamely alakiság meg nem tartása nem vonhatja maga után a semmisséget, ha megállapítható, hogy a cselekmény betöltötte azt a rendeltetést, amelyet a törvény neki szánt, vagy hogy a meg nem tartott alakiság – a valóságban – teljesült”. (P. 5)

DR. GÁSPÁRDY LÁSZLÓ
tanszékvezető egyetemi tanár
megbízott intézetigazgató
ME ÁJK Civilisztikai Tudományok Intézete
Polgári Eljárásjogi Tanszék
3515 Miskolc-Egyetemváros